

4. Ulusal Deniz Turizmi Sempozyumu
“Küresel Eğilimler-Yerel Etkiler”
23-24 ŞUBAT 2018 - İZMİR

**DENİZ TURİZMİNDE YEREL DESTİNASYONLARIN
KÜRESEL SERTİFİKASYONU**

¹Tuncay KULELİ, ²Şeyma BAYAZIT, ³Arif YILMAZ

ÖZET

Son yıllarda, yerel turizm destinasyonlarının küresel ölçekte sürdürülebilirliklerinin değerlendirilmesi için çeşitli sertifika programları ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada, küresel ölçekte önde gelen ve gittikçe standartlaşmaya başlayan Global Sürdürülebilir Turizm Konseyi (GreenDestination) ve Avrupa Birliği'nin Kıyı ve Deniz Birliği (QualityCoast) sertifikasyon programlarını oluşturan krtireler karşılaştırılmıştır. Ayrıca, QualityCoast Yerel Uzman Değerlendirme kriterlerine göre Bodrum'un sürdürülebilir turizminin değerlendirilmesi için bir uygulama geliştirilmiştir. Uygulamada, yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır. Anket olarak, QualityCoast programının kıyı bölgelerindeki yerel uzmanlara veya kuruluşlara yönelik sürdürülebilirliği ölçmek ve değerlendirmek için uygulanan standart bir bilgi toplama formu kullanılmıştır. Analiz sonucunda Bodrum'un ortalama sürdürülebilirlik skoru 29,95 puan ve % 42 olarak tespit edilmiştir. Ankete katılan yerel uzmanlardan kamu sektörü temsilcilerinin ortalama sürdürülebilirlik puanı 30,82 ile %44, özel sektör temsilcilerinin ortalama sürdürülebilirlik puanı 27.76 ile %40, sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin ortalama sürdürülebilirlik puanı 33,52 ile %48 olarak bulunmuştur. Değerlendirme için kullanılan veri kaynaklarının farklı olmasından dolayı, Bodrum'un Yerel Uzman Değerlendirmelerine göre sürdürülebilirlik skoru 42 olarak hesaplanmasına karşın, QualityCoast'ın kendi değerlendirmesine göre 28 olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, Bodrum kıyı bölgesi gibi kıyı bölgelerinde sürdürülebilirliği destekleyen QualityCoast Yerel Uzman Değerlendirmesi açısından önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermiştir. QualityCoast programı aracılığıyla sürdürülebilir kalkınmanın sosyal, çevresel ve ekolojik farkındalığının güçlendirilmesi kıyı bölgesinin daha sürdürülebilir gelişimine önemli katkı sağlayacaktır.

Anahtar Sözcükler: GreenDestination, sertifikasyon, QualityCoast

¹Prof. Dr., Muğla SK Üniversitesi Bodrum Denizcilik MYO, Bodrum.
kulelituncay@gmail.com

²Araş. Gör., Bandırma Onyediy Eylül Üniv., Denizcilik Fakültesi, Bandırma.
byzt.seyma@gmail.com

³İMEAK Deniz Ticaret Odası Bodrum Şb. Meclis Başkanı, Bodrum
marindeniz@gmail.com

1. GİRİŞ

Turizm, dünyadaki en büyük ve en hızlı büyüyen endüstrilerden biridir; 2016 yılında dünyada 1 milyar 235 milyondan fazla uluslararası turist seyahat etmiş olup, Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün (UNWTO) tahminlerine göre 2020 yılına kadar dünya çapında 1,6 milyar turist'in seyahat edeceği belirtilmektedir (GSTC, 2016). Turizm, yaklaşık iki yüz milyon istihdam ve 3,6 milyar dolarlık ekonomik faaliyet üreten bir endüstri olarak küresel ölçekte sektörel sıralamada ilk on içinde yer almaktadır (Hansen, 2007: 1-33). Hızlı büyüme, turizm alanlarında daha sürdürülebilir önlemlere duyulan ihtiyacı da arttırmaktadır. Çünkü turizm uygulamaları bir bölgenin çevresel, sosyal ve ekonomik anlamda bozulmasına önemli ölçüde sebep olabilmektedir. Sınırsız turizm büyümesinin, destinasyonlara sosyal ve çevresel ölçekte negatif etki yaratma potansiyeline sahip olduğu açıkça belirtilmektedir (Forsyth, 1997: 270-280). Turizmin doğal çevreyle olan ilişkisi karmaşık olduğu kadar genellikle her iki alanın da birbirlerine bağımlı olarak değerlendirilmesi mümkündür. Dolayısıyla, yollar, havaalanları, tatil köyleri, oteller, restoranlar, golf sahaları ve alışveriş merkezleri de dâhil olmak üzere turizm için altyapı oluşturulması, turizm faaliyetlerinin yürütüldüğü çevresel koşullara zarar verebilmektedir. Turizm faaliyetlerinden kaynaklanan negatif etkiler, bir bölgenin ziyaretçiler tarafından kullanımına bağlı olarak meydana gelen çevresel değişikliklerle veya bölgenin taşıma kapasitesi ile baş etme yeteneğinin aşılmasıyla ortaya çıkmaktadır. Turizm ile ilişkili olan altyapının oluşturulması o bölge üzerinde baskı oluşturarak erozyon, kirliliğin artması, yaşam alanı kaybı, türlerin neslinin tükenmesi ve ormanların yok olmasına neden olabilmektedir. Diğer taraftan, toplumsal bir perspektiften bakıldığında, turizm ziyaretçilerini memnun etmek için yerel halkın istismar edilmesi, sezondaki aşırı kalabalığın yerel topluluğa daha fazla baskı yapması gibi sosyal olumsuz etkilerle de karşılaşabilmektedir (Archer ve Cooper, 1998: 405-413). Bununla birlikte, etkili ve sürdürülebilir bir turizm, kırsal alanlarda kontrollü gelişimin sağlanmasının yanı sıra yoksulluğun hafifletilmesine de yardımcı olabilmektedir. Turizmin geliştirilmesinden sorumlu Birleşmiş Milletler kuruluşu olan Dünya Turizm Örgütü, sürdürülebilir turizmi, Turizm sektörünün geleceği için fırsatları koruma ve geliştirme yönündeki mevcut turistlerin ve ev sahibi bölgelerin ihtiyaçlarını karşılayan turizm olarak tanımlamaktadır (Cox, 2008: 1-6). Buna ek olarak, Uluslararası Ekoturizm Derneği, sürdürülebilir turizmi bir varış noktasına zarar verebilecek doğa ve kültür üzerindeki olumsuz etkileri en

aza indirmek için çalışan bir süreç olarak tanımlarken, aynı zamanda turistlerin ihtiyaçlarının önemi konusuna da dikkat çekmektedir.

Bu hassasiyetler göz önünde bulundurularak, turizmin endüstri içinde sürdürülebilirliğini teşvik etmek amacıyla turizm faaliyetleri kaynaklı sonuçları belli başlı kriterlere göre değerlendirmek üzere birçok yerel, bölgesel ve küresel ölçekte organizasyonun çalıştığı görülmektedir. Bunlardan en önemlisi olan Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (GSTC), sürdürülebilir turizm uygulamalarının geliştirilmesine yönelik uluslararası bir girişim olarak kurulmuştur. GSTC, Birleşmiş Milletler kuruluşları, önde gelen seyahat şirketleri, oteller, ülke turizm kurulları ve tur operatörleri dâhil olmak üzere farklı alanlarda faaliyet gösteren çeşitli üyeleri temsil eden yapısı ile sürdürülebilir turizm yöntemlerinin artan bilgi, anlayış ve benimsenmesini teşvik eden uluslararası nitelikte bağımsız bir kuruluş olarak hizmet vermektedir. GSTC'nin temel özelliği, herhangi bir turizm işletmesinin, ekolojik ve çevresel gücünü korumak, aynı zamanda söz konusu bölgeye ekonomik kalkınma tesis edilmesini sağlamak için ulaşması gereken asgari şartları belirleyici nitelikte değerlendirme kriterleri ortaya koymasıdır. Bu kriterler, daha geniş anlamıyla, turizm endüstrisinin yoksulluğun azaltılması ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmesini amaçlayan Birleşmiş Milletler Milenyum Kalkınma Hedeflerine katkılarını da içermektedir (WTO, 2017).

Turizm endüstrisindeki sürdürülebilir hedefler ile destinasyonların belgelendirilmesini ve akreditasyonunu sağlamak için GSTC, 2012 yılında kriterler üzerinde ilk çalışmalarını başlatmıştır. Bu kriterlerin ilk taslağı, sürdürülebilir turizm uygulamaları hakkında artan farkındalık ve anlayışın teşvik edilmesi için birlikte çalışan elliden fazla kuruluşun beraberliği olan GSTC Ortaklığı tarafından geliştirilmiştir. Bu ortaklık, turizmin; etkin sürdürülebilirlik planlamasına, yerel topluluklara sosyal ve ekonomik ölçekte faydaların en üst düzeye çıkarılmasına, kültürel mirasa ve çevreye olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik dört ana başlıkta temel kriterler geliştirmiştir. Böylece, özellikle turizm gelişimi için ülke, bölge, il ya da ilçe ölçeğinde sürdürülebilir destinasyon yönetimini sağlamaya yönelik; yerel topluluklar, devlet kurumları, STK'lar ve turizm endüstrisinin, destinasyonun kültürel, çevresel, ekonomik ve estetik bütünlüğünü korumak amacıyla birlikteliğini gerektiren çok paydaşlı bir anlayışı benimseyen politika ve yönetim çerçevesi aracılığıyla sürdürülebilir turizm yaklaşımı ortaya çıkarılmıştır (Matus, 2012: 1-25).

GSTC, 37 farklı sertifika ve standart organizasyonu ile birlikte çalışarak, 4.500'den fazla kriterin analiz edilmesi neticesinde sertifikasyon için hedef kriterleri geliştirebilmiştir. Teorik olarak, destinasyonları sürdürülebilirliklerine göre değerlendirerek belgelemek isteyen firmalara yönelik bir sertifikasyon kuruluşu olarak hareket etmek isteyen GSTC'nin nihai hedefi, turizm endüstrisine daha fazla itibar

kazandırarak akreditasyon statüsüne geçmek olarak değerlendirilmektedir. Küresel ölçekte kullanılmak üzere gönüllü sürdürülebilir hedef kriterlerine ihtiyaç duyulmakta ve endüstri için üç kat fazla alt sınır değeri teşvik edilmektedir. Küresel ölçekte kullanılan ve kullanılacak kriterlerin öne çıkan faydaları arasında; ortak bir yaklaşımla en iyi uygulamaların ana hatlarının belirlenmesi, standartlaştırılmış bir yaklaşıma izin verilmesi, ilgili faydalanıcıların sürdürülebilirlikle ilgili temel unsurlara doğru ilerlemelerinin yanı sıra zaman içinde destinasyonlarda meydana gelen değişiklikleri izlemek için bir mekanizma sağlanması, rekabet avantajı yaratmak ve pazar liderliğini göstermekle müşterileri çeken ve güvence altına alan güçlü bir pazarlama aracı ve kalite göstergesi olması sayılabilir (Matus, 2012: 1-25). Avrupa Birliği'nin Kıyı ve Deniz Birliği (EUCC) tarafından başlatılan ve yürütülen diğer bir sertifikasyon programı olan QualityCoast şu anda sürdürülebilir turizm hedefleri için en büyük uluslararası sertifikasyon programıdır. QualityCoast programı 2012-2013 yılları arasında GSTC'nin hedef kriterlerini kendi kriterlerine dâhil etmiştir. Bu kapsamda, QualityCoast programı, GSTC kriterlerinin titizliğini ve etkinliğini test etmek ve gerçek sürdürülebilir hedefler için fizibilite değerlendirmeleri yapan bir pilot program olarak devam etmektedir.

Bu çalışmanın amacı, küresel ölçekte önde gelen, özellikle deniz turizmi faaliyetlerinin ağırlıklı olarak gerçekleştirildiği kıyı bölgelerinin/alanlarının sürdürülebilir turizm açısından sertifikasyonunu yapan GSTC ve QualityCoast programları, kriterleri ve karşılaştırmaları hakkında bilgi vererek, sertifikasyon sürecinin yerel destinasyonlar için faydalarını tespit etmek; ayrıca, Bodrum destinasyonundaki sürdürülebilirliğin QualityCoast ölçeğine göre puanının, QualityCoast programı için önemli bir aşama olan Yerel Uzman Değerlendirme aşaması kullanılarak Türkiye'de ilk kez bir deniz turizmi varış noktası için yaptığımız küresel sertifikasyon araştırmalarımızın sonuçlarını ortaya koymaktır. Türkiye'deki deniz turizmi varış noktaları için bugüne kadar yerel ölçekte başvurulmuş herhangi bir küresel sertifikasyon girişimi bulunmadığından, Bodrum ölçeğinde yapılan bu araştırma sonuçlarının ülkemizdeki turizm endüstrisinin geleceği açısından yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Türkiye kıyı bölgelerinde onaylı gösterge tabanlı araştırma kullanılarak sürdürülebilirliğin değerlendirilmesi veya ölçümü yapılmamıştır. Bu yazı, Türkiye'deki Bodrum Bölgesi kıyı alanları için sürdürülebilirlikteki ilerlemeyi destekleyecek göstergelere dayalı bir yaklaşım çerçevesi çizmektedir. Yaklaşım, yerel uzmanların QualityCoast kriterleri/göstergeleri kullanılarak yaptıkları değerlendirmeyle geliştirilmiştir. Araştırma için 37 yerel uzmanla yüz yüze anket uygulaması yapılmıştır. Anket soruları tıpkı QualityCoast yerel uzman değerlendirme formunda olduğu gibi 14 sorudan

oluşmaktadır. Anket soru şekli örnek alınan QualityCoast programı, şehirler, kasabalar ve adalar, belediyeler, iller ve bölgeler düzeyinde kıyı topluluklarını kapsayıcı olarak için geliştirilmiştir. Bu nedenle, ilgili kriterleri Avrupa Birliği aday ülkesi olan Türkiye için kullanmak uygun olarak değerlendirilmektedir.

2. DESTİNASYONLARDAKİ SÜRDÜRÜLEBİLİR HEDEFLERİ BELGELENDİRME GEREKLİLİĞİ

Destinasyonlardaki sürdürülebilir hedefleri belgelendirme ihtiyacı ile ilgili küresel ve yerel ölçekte yeni bir paradigma değişikliği olmuştur. Gittikçe artan stresli ortamlar, küresel ekonomik krizlerin etkileri, tüketicilerin seyahat kararlarını nasıl verdikleri yönündeki değişen eğilimler ve rekabetçi küresel pazar koşulları, yöneticiler ve karar vericiler için yeni yaklaşımlar aranmasına neden olmuştur (Matus, 2012: 1-25). Turizm sektörünün temsilcileri, bu gelişmelerle baş edebilmek, sosyal ve çevresel refahı teşvik eden yönetim stratejileri geliştirebilmek için sürekli olarak yeni yöntem arayışına girmişlerdir. Sertifikasyon sayesinde, yerel destinasyonların tüketici gözünde diğer destinasyonlardan çevresel ve sosyal yönleriyle farklılaşacağı düşünülmektedir (Blackman ve Rivera, 2010: 1-31).

Mevcut durumda, ilk sıralarda destinasyonlara yönelik beş uluslararası sertifika programı bulunmaktadır. Bunlar; Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (GSTC), QualityCoast Programı (EUCC), Biyosfer, Yeşil Küre ve Kosta Rika'nın Mavi Bayrak (Yurtiçi) programlarıdır. GSTC, yerel destinasyonlarda sürdürülebilir hedeflere yönelik sürdürülebilirlik kriterleri oluşturan ve bu alanda sertifika veya akreditasyon veren uluslararası bir kuruluş olarak iki rol benimsemektedir (Cox vd., 2008: 1-6). Gerek sürdürülebilir turizm alanındaki rolleri gerekse uluslararası nitelikte bir kuruluş olması dikkate alındığında, bugün, GSTC, destinasyonlar açısından sürdürülebilir hedeflere yönelik standartları ve kriterleri değerlendirebilme ve belgelendirme imkânına sahip en büyük ve en güçlü kuruluş olarak değerlendirilmektedir.

3. DESTİNASYONLARDAKİ SÜRDÜRÜLEBİLİR HEDEFLERİ BELGELENDİRME'NİN YARARLARI

Yerel destinasyonlar açısından sürdürülebilir turizm sertifikasyon süreçlerinden kaynaklanan birçok avantaj ve fayda olduğu söylenebilir. Sertifikalı kurumlar, işgücü ve işletme süreçlerinde sürdürülebilirlik eğitimini teşvik ederek kendi içlerinde iyileşme yapılması yönünde olumlu adımlar atabilir, ayrıca kendi işletme masraflarını su ve enerji verimliliği yoluyla azaltma sürecine yardımcı olabilir. Ayrıca, sertifikalı

kurumlar bir yandan yeni teknolojileri uygulamak için teknik ve mali desteğe daha kolay erişim sağlarken diğer yandan çevreye ve sosyal ortama uyumu sayesinde tüketiciyi olumlu yönde motive ederek küresel pazarda pazarlama açısından da avantajlı bir konuma yükselebilir. Diğer taraftan, destinasyondaki sürdürülebilir hedefleri belgelendirme sürecinde ve bir bölgedeki çevresel veya sosyal konularda yerel halkın ve turistlerin sorumluluk ve farkındalığına dikkat çekmek ve kullanıcılara daha kaliteli hizmet sunmak için de fırsatlar yaratılabilir. Sertifikasyon süreci, sağlık, güvenlik, çevresel ve sosyal istikrar konularında sektör standartlarını yükseltmek suretiyle hükümetlerin-yerel yönetimlerin-sektör temsilcilerinin pazardaki konumlarını ve güvenilirliklerini korumasına yardımcı olabilir. Süreç, aynı zamanda, etkin yönetildiği takdirde düzenleyici maliyetleri düşürebilir, uzun vadede bölgedeki yoksulluğun azalmasına etki edebilir, ayrıca yerel topluluklara sosyal ve çevresel açıdan olumlu yan etkileri olan ekonomik faydanın sağlanmasına katkıda bulunabilir. Sertifikasyon uygulaması, çevreye zarar verecek faaliyetlere izin vermediği gibi çevrenin korunması için ayrıca bir çabayı gerektirmektedir ve uzun vadede ekonomik ve sosyal faydalar sağlayarak yerel kültürün korunmasını sağlar (Bien, 2006: 1-30). Böylece, turizm sektöründeki her bir paydaş, başarılı belgelendirme aşamalarını kazanmak için birlikte hareket ederek bütünlük yaklaşımlar ortaya koyabilmektedir.

4. KÜRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KONSEYİ (GSTC)

GSTC, doğal ve kültürel mirasın korunmasını teşvik ederek turizm sektöründeki tüm paydaşlar için sosyo-ekonomik faydalar ortaya koymaya yönelik çalışan kar amacı gütmeyen bir kuruluştur. GSTC, yerel destinasyonları belgelendirmeye başlamadan önce, otellerin ve tur operatörleri gibi turizm faaliyetlerine yönelik ticari turizm işletmelerinin sürdürülebilirliklerinin sertifikalandırılması üzerinde çalışmalar yürütmüştür. Bu süreçte turizm işletmelerinin sürdürülebilirliğine yönelik 25 ana kriter belirlenmiştir. GSTC, yakın zamanda, sürdürülebilir turizm için standart ve belirleyici bir organizasyon olmak için hedef kriterler tanımlamıştır. Taslak kriterlerinin ikinci versiyonu olarak da bilinen GSTC hedef kriterleri resmi olarak taslak haldeyken, Şubat 2013 itibarıyla, 122 gösterge ile 41 kriterden oluşmaktaydı (Matus, 2012: 1-25).

Sürdürülebilirliğin dört temel konusuna göre belirlenen GSTC hedef kriterleri aşağıda yer aldığı gibidir:

- Sürdürülebilir Hedef Yönetimi: 13 kriter
- Toplumsal ve Ekonomik: 9 kriter

- Topluluk ve Kültür Varlıkları: 7 kriter

- Çevre Sorunları: 12 kriter

Yukarıda başlıklar halinde gösterilen dört ana konuya ait oldukça kapsamlı ve ayrıntılı açıklamalara sahip kriter başlıkları Tablo 1’de yer aldığı gibidir.

Tablo 1: GSTC ikinci versiyon kriter başlıkları.

GSTC'nin 41 Kriteri	
Kategori A: Sürdürülebilir Hedef Yönetimi	
A1	Turizm stratejisi
A2	Turizm işletmeciliği organizasyonu
A3	İzleme
A4	İklim değişikliğine uyum
A5	Çekim-cazibe merkezleri envanteri
A6	Planlama yönetmelikleri
A7	Herkes için erişim
A8	Gayrimenkul edinimi
A9	Turist memnuniyeti
A10	Sürdürülebilirlik standartları
A11	Emniyet ve güvenlik
A12	Kriz ve acil durum hazırlığı
A13	Tanıtım
Kategori B: Yerel Topluluğun Sosyal ve Ekonomik Faydalarını En Üst Düzeye Çıkarılıp, Negatif Etkileri En Düşük Düzeye İndirilmesi	
B1	Ekonomik izleme
B2	Yerel kariyer fırsatları
B3	Paydaş katılımı
B4	Yerel halk görüşleri
B5	Yerel erişim
B6	Turizm farkındalığı
B7	İstismarı önleme
B8	Topluluk için destek
B9	Yerel girişimcilere destek ve adil ticaret
Kategori C: Toplulukların, Ziyaretçilerin ve Kültürel Mirasın Faydalarını En Üst Düzeye Çıkarılıp, Negatif Etkileri En Düşük Düzeye İndirilmesi	
C1	Çekim-cazibe merkezlerini koruma
C2	Ziyaretçi yönetimi
C3	Ziyaretçi davranışı
C4	Kültürel mirasın korunması
C5	Yerleşim canlandırma
C6	Fikri mülkiyet

C7	Ziyaretçilerin katkıları
Kategori D: Çevresel Faydaları En Üst Düzeye Çıkarılıp, Negatif Etkileri En Düşük Düzeye İndirilmesi	
D1	Çevresel riskler
D2	Hassas ortamların korunması
D3	Yaban Hayatı Koruma
D4	Sera gazı emisyonları
D5	Enerji tasarrufu
D6	Su yönetimi
D7	Su güvenliği
D8	Su Kalitesi
D9	Atıksu
D10	Katı atık azaltma
D11	Işık ve ses kirliliği
D12	Düşük etkili taşıma

Bu kriterlerin dili spesifikdir ve başvuru alan destinasyonun küresel ölçekte değerlendirilme gereksinimlerine göre ayarlanabilen küresel bir standart olarak hizmet ettiği anlamına gelmektedir (Matus, 2012). GSTC, küresel turizm sertifikasyonu konusunda önde gelen kurumsal bir yapı olma yolunda çalışmalarını devam ettirirken, aynı zamanda yerel destinasyonlara seyahat ve turizm talebini artırmak için yeni tanıtım ve pazar erişimi olanakları sağlamaya da yardımcı olmaya çalışmaktadır. Ayrıca Konsey, hedef tüketicilerle olan güveni artırmak ve daha fazla pazar potansiyeline sahip olunmasına yönelik yeni gelişmelere uyum sağlanması için çözümler sunarken, üniversitelerdeki turizm programlarının yanı sıra diğer sertifikasyon kurumlarına eğitim materyalleri ve eğitim rehberleri sunarak turizm sektörü hakkında bilgi geliştirmek için de çalışmalar yapmaktadır.

5. QUALITYCOAST

QualityCoast, Avrupa Birliği'nin Kıyı ve Deniz Birliği (EUCC) liderliğindeki Avrupa Birliği (AB) INTERREG "Kıyı Uygulaması Ağı" (CoPraNet, 2002-2005) projesinin sonucu olarak kıyı toplulukları, kasabalar ve adalar için, yerel makamlarca geliştirilen tek sürdürülebilir sertifikasyon programıdır (EUCC, 2012: 1-15). QualityCoast kriterleri, Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi (BKAY) ile ilgili Avrupa Birliği (AB) Tavsiye Kararı ile bağlantılı olarak, BKAY'nin yerel seviyedeki başarısını ölçmek için geliştirilmiştir.

QualityCoast programı ile EUCC, sürdürülebilir ve sosyal olarak sorumlu turizm için benzer değerleri paylaşan, aynı zamanda yüksek kalite standartlarını koruyan uluslararası bir kıyı toplulukları ağı kurmayı

hedeflemektedir. EUCC, QualityCoast Award programıyla turizm varış noktalarını doğal ve kültürel mirasa ilgi duyan ziyaretçiler, temiz bir çevre, yerel kimlik ve sürdürülebilir turizme katılımı özendirmek için teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

QualityCoast Award uygulamasında, 2013 yılı Başvuru Formu'na GSTC'nin tüm Hedef Değerlendirme Kriterleri dahil edilerek, program küresel ölçekte tüm kıtalardan gelen başvurulara açık duruma getirilmiş olup, "QualityCoast" adıyla EUCC tarafından Avrupa Birliği markası olarak tescil edilmiştir.

QualityCoast, Avrupa ve dünya standartlarını karşıladığını bildirmektedir. QualityCoast kriter seti, 2010 yılından bu yana her yıl Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) ve Avrupa Birliği Turizm Sürdürülebilirlik Grubu (TSG) kriterlerine göre uyarlanmaktadır. Nisan 2012'de GSTC, küresel çapta uyumu yaygınlaştırmak için bir dizi hedef kriteri yayımlamıştır. Böylece tüm GSTC kriterleri yeni QualityCoast başvuru formuna eklenmiştir.

QualityCoast, standart QualityCoast kriterlerini ve GSTC kriter taslağını kullanarak destinasyonların QualityCoast sertifikasına başvurmasına izin veren karma bir uygulamada GSTC hedef ölçütlerini test etmektedir. QualityCoast programı, daha fazla destinasyonu program kapsamına çekme açısından GSTC'nin bir rakibi olarak da görülmektedir. QualityCoast Award, kıyı ve ada destinasyonlarının sürdürülebilir turizmi için bağımsız ve uluslararası bir sertifika programıdır. Bu kapsamda; sürdürülebilir turizmdeki iyi genel politika performansını turistler için iyi bir cazibe ile birleştirmek; yerel toplulukları ve ziyaretçileri şeffaf bir şekilde bilgilendirmek ve turizmi geliştirme için planlamalar yapmayı kapsamaktadır (EUCC, 2012: 1-15).

QualityCoast programının çıkış noktası, "uluslararası turizmin % 50'sinin Avrupa'da gerçekleşiyor olması" şeklinde ifade edilmektedir (Hamele 2004). Bu program kıyı toplulukları, kasabalar ve adalar için sürdürülebilirlik ödülleri teşvik etmektedir. Yerel yönetimlerin kendileri tarafından geliştirilen program, kıyı ve ada destinasyonları için özelleşmiş olan tek sürdürülebilir turizm ödülüdür (EUCC, 2012: 1-15). QualityCoast kapsamında verilen sertifikanın geçerlilik süresi iki yıl olarak belirlenmiştir. Program, uluslararası bağlamda farkındalık, performans ve kazanımları artırmak için sürdürülebilir gelişime yerel makamları dahil etmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, sertifika, ziyaretçilerin çeşitli QualityCoast destinasyonlarını diğer destinasyonlarla karşılaştırmasına olanak tanımakta, ayrıca her bir yerin güçlü ve zayıf yönlerinin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Böylece, programa katılan topluluklar, turizm sektöründeki sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluğu iyileştirmek için deneyimlerini ve en iyi uygulamalarını paylaşabilecekleri, benzer bakış açısına sahip destinasyonların oluşturduğu ağa katılabilme imkânı bulmaktadırlar. Sonuçta, bu ağa dahil

olmayı başaran destinasyonlar uygulama ve performans kriterlerine göre, daha sonra gerçek ödülleri veren bağımsız, uluslararası jürilerin gözetiminde sertifikasyon ve derecelendirme yoluyla pazarlanmaktadır (EUCC, 2012: 1-15). Program kapsamında; Doğa, Çevre, Yerel Kimlik, Turizm-İşletme, Ev Sahibi Topluluk ve Güvenlik olmak üzere beş temel başlıkta sınıflandırılan kriterleri değerlendirilmektedir. Toplamda, QualityCoast sistemi içinde Tablo 2’de yer aldığı şekilde 20 genel kriter bulunmaktadır.

Tablo 2: QualityCoast genel ölçüt kategorileri.

QualityCoast'ın 20 Ana Kriterleri	
Doğa	
1	Doğa ve Koruma
2	Erişim, Bilgi ve Eğitim
3	Yeşil Politikalar
4	Açık Manzara
Çevre	
5	Çevre Yönetimi
6	Mavi Bayrak ve Plajlar
7	Su Yönetimi
8	Sürdürülebilir Ulaşım
9	Atık ve Geri Dönüşüm
10	Enerji ve İklim Azaltımı
11	İklim Değişikliğine Uyum
Kimlik ve Kültür	
12	Kültürel Miras
13	Bölge ve Gelenek
14	Yerel Kimlik
Turizm & İş	
15	Hedef Yönetimi
16	İş Dünyası Katılımı
17	Ağırlama ve Memnuniyet
Ev Sahibi Topluluk ve Güvenlik	
18	Özgürlük ve Adalet
19	Topluluk Katılımı
20	Sağlık ve Güvenlik

QualityCoast sertifikası, başvuru formu aracılığıyla başvuran ya da başvuranlar tarafından sağlanacak bilgilere dayanmaktadır. Başvuru sahibinden, sertifikasyon ile ilgili göstergelerin (özellikle GSTC göstergeleri) birçoğunda, 1'den 5'e kadar bir puan vererek bir özdeğerlendirme yapması istenmektedir ("1" göstergesi herhangi bir politikanın bulunmadığı anlamına gelir ve " 5 " ilgili politikanın tam

olarak kullanılabilirliğini ifade eder). Başvuru formunun önemli bir özelliği başvuran tarafların kendini değerlendirmesine imkân tanıyor olmasıdır. Özdeğerlendirme oranları ayrıca Sekretarya ve jüri tarafından incelenip değerlendirilmektedir. Tamamlanan formlar ilk etapta QualityCoast Sekretaryası tarafından değerlendirilmektedir. Sekretarya, yerel uzmanların değerlendirmelerine de başvurabilmektedir. Daha sonra bir taslak değerlendirme uluslararası QualityCoast jürisi üyeleri tarafından gözden geçirilmektedir. Sekretarya ve jüri, 1'den 5'e kadar olan tüm göstergelere skorlar atayarak; "1" bir gösterge için sağlanan herhangi bir bilgi olmadığı anlamına gelirken; "5", bir gösterge için mükemmelliği belirtmektedir. Her kriter için verilen puan, göstergelerinin puanlarına ve ağırlık faktörlerine dayanmaktadır. Daha sonra, nihai skor için 20 kriterin her birinin ortalama toplam puanı hesaplanmaktadır. Son olarak, jüri, kriter puanlarının tam bir listesini ve iyileştirme önerilerini içeren bir rapor yayınlamaktadır (EUCC, 2012: 1-15). QualityCoast, 2016 yılından itibaren hedef kriterlerinin tümünü GSTC hedef kriterlerine uyumlu hale getirecek şekilde revize etmiştir. QualityCoast aynı zamanda GSTC üyesi olup hedeflerin sürdürülebilirliğini daha kapsamlı bir şekilde test etmek amacıyla aynı başvuru sürecini ortak kriter ve başvuru formları ile kullanmaktadır.

6. QUALITYCOAST YEREL UZMAN DEĞERLENDİRME KRİTERLERİNİN BODRUM İÇİN UYGULAMASI

Bodrum için yerel uzmanların QualityCoast kriterleri / göstergeleri değerlendirmeleri kullanarak sürdürülebilirlik durumunu belirlemeye yönelik bir uygulama geliştirilmiştir. Çalışmada, uzman değerlendirme yöntemi için yüz yüze anket tekniği kullanılmıştır. Anket, QualityCoast'un kıyı bölgelerindeki sürdürülebilirliği ölçmek ve değerlendirmek için yerel uzmanlara veya kuruluşlara uygulanan standart bir bilgi toplama formudur. Anket formundaki yerel uzmanlara yöneltilen sorular, Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (GSTC) tarafından kabul edilen standart kriterlerden oluşurken, program olarak QualityCoast'a aittir.

Araştırmada bilgi toplama formu olarak kullanılan Yerel Uzman Anketi, Tablo 3'te gösterildiği gibi QualityCoast anketinde olduğu gibi 14 soruyu içermekle birlikte, buna ek olarak değerlendirmede bulunan uzmanların yaşı, Bodrum'da yaşama süresi ve çalışma alanı / sektörü ile ilgili bilgileri de kapsamaktadır. Yerel uzman anket sonuçları katılımcılarının çalıştığı kurumlar olan kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşu olmak üzere üç ayrı kategoride değerlendirilmiştir. Araştırmaya yerel uzman olarak, 2017 yılı Ocak ayında Bodrum'da, Muğla Valiliği tarafından düzenlenen Bodrum Ekonomik Forumu'na katılan kamu, özel

sektör ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinden oluşlan toplam 37 kişi iştirak etmiştir.

Tablo 3: Araştırmada kullanılan anket formu
(QualityCoast web sayfasından uyarlanmıştır)

Kurumunuz: Kamu o Özel o STK o		
Kaç yıldır Bodrum'da yaşıyorsunuz:		
Aşağıda yer alan soruları 0 ile 5 arasında puan vererek değerlendiriniz.		
	0 Puan: Durum hakkında <u>hiçbir bilginiz yoksa</u> . 5 Puan: Durum çok iyi ise	Puan 0-5
1	1992 yılından önce, Turizm gelişiminin Bodrum destinasyonu üzerindeki ekolojik etkisi.	
2	1992 yılından bugüne, Turizm gelişiminin Bodrum destinasyonu üzerindeki ekolojik etkisi.	
3	Atık su arıtma: Denize deşarj edilmeden önce atık suların arıtılması.	
4	Su tasarrufu: Bodrum destinasyonu, su tasarrufu için, turizm sektörüne yönelik uygun politikalar ve teşviklere sahip midir?	
5	Çöp ayrıştırma: Geri dönüşüm ve kompost yapımı için, kentsel atıkların ayrıştırılarak toplanması.	
6	Yenilenebilir enerji: Bodrum destinasyonunda tüketilen enerjinin yereldeki yenilenebilir enerjiden karşılanması.	
7	Toplu taşıma: Bodrum destinasyonundaki toplu taşıma durumu.	
8	Trafiğe kapalı alan/yaya alanı: Bodrum destinasyonu toplam alanının trafiğe kapalı/yaya alanına oranı.	
9	1992 yılından önceki turistik gelişme ve kültürel miras: 1992 yılından önce, turizm gelişiminin Bodrum destinasyonundaki kültürel miras üzerindeki etkisi.	
10	1992 yılından sonraki turistik gelişme ve kültürel miras: 1992 yılından sonraki, turizm gelişiminin Bodrum destinasyonundaki kültürel miras üzerindeki etkisi.	
11	Denizel ekosistem: Bodrum destinasyonunun denizel ekosistem üzerindeki etkisi. (Turizm, balıkçılık ve diğer sektörleri göz önünde bulundurunuz)	

12	Yerel kimlik: Bodrum destinasyonu, geleneksel mimariyi koruyarak veya alan için çok uygun yeni bir tarz geliştirerek yerel kimliğini ve karakterini koruması.
13	Turizm sezonu: Bodrum destinasyonunda turizm sezonu. (Ay olarak belirtiniz)
14	Tehdit altındaki balıklar: Balina, yunus, orkinos, köpekbalığı, köpekbalığı yüzgeci, deniz atı ve diğer ender görülen balık türler ticari maksatla yakalanma durumu.
	1992 yılında Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde yapılan Birleşmiş Milletler (BM) Çevre ve Kalkınma Konferansı.

Anketteki her bir madde Beşli Likert Ölçeği'ne göre değerlendirilmiştir. Buna ek olarak, standart formda, "bilgi yok" seçeneği dâhil edilmiştir. Kullanılan değerlendirmelerin karşılıkları aşağıda yer aldığı gibidir;

-Durum hakkında hiçbir bilginiz yoksa "0" puan.

-Durum çok kötü olduğunda puan "1" (şimdiye kadar yaşadığınız % 20 en kötü bölgeler / destinasyonlar gibi).

-Durum mükemmel olduğunda puan "5" (şimdiye kadar yaşadığınız % 20 en iyi bölgeler / destinasyonlar gibi).

7. SONUÇLAR

QualityCoast'ın yerel uzman kriterlerine uygun olarak, yerel uzmanlar Bodrum'un sürdürülebilirliğini, bilgi toplama formları aracılığıyla yönlendirilen on dört maddeyi, Tablo 3'te gösterildiği gibi Beşli Likert Ölçeği'ne göre değerlendirmiştir. Veriler, her bir madde için istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Anket katılımcılarının özellikleri (yaş, çalışılan sektör kategorisi ve Bodrum'da yaşanan süre) Tablo 4'te yer aldığı gibidir. Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların yaş ortalaması 47,6'dır. Bu, katılımcıların neredeyse hayatlarının yarısını Bodrum'da yaşadıkları anlamına gelmektedir çünkü katılımcıların Bodrum'daki ortalama yaşam süresi 24,6 yıl olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4: Yerel uzmanlarla ilgili demografik bilgiler.

Kişi Sayısı	Kurum	Yaş			Bodrum'da yaşam süresi		
		En düşük	En yüksek	Ortalama	En düşük	En yüksek	Ortalama
9	Kamu	35	55	42	2	40	15,2

20	Özel	25	67	47,7	5	56	26,1
8	STK	34	69	53,3	20	59	32,6
37	Toplam	31,3	63,7	47,6	9,0	51,7	24,6

Ankete katılan uzmanların verdikleri cevapların ortalama, frekans ve standart sapması gibi istatistiksel analiz bulguları Tablo 5'te gösterildiği gibi hesaplanmıştır. En düşük ortalamaya sahip soru, “Atık Ayırma” ile ilgili Beşinci soru olup, ortalama puanı 1.23 iken; en yüksek puan ortalaması 2,83 ile Ekolojik etki konulu Birinci soru için hesaplanmıştır.

Tablo 5: Anket sorularının yerel uzmanlar tarafından cevaplanan ortalamaları, frekansı ve standart sapması
(En düşük ve en yüksek değerleri gri renkle işaretlenmiştir).

		0	1	2	3	4	5	Ortalama	Standart Sapma.
1	Frekans	13	5	8	2	4	5	2,83	3,9
	%	35,1	13,5	21,6	5,4	10,8	13,5		10,5
2	Frekans	8	14	3	5	2	5	2,34	4,4
	%	21,6	37,8	8,1	13,5	5,4	13,5		11,8
3	Frekans	7	18	6	5	0	1	1,67	6,4
	%	18,9	48,6	16,2	13,5	0,0	2,7		17,4
4	Frekans	7	18	10	1	0	1	1,53	7,0
	%	18,9	48,6	27,0	2,7	0,0	2,7		19,0
5	Frekans	7	24	5	1	0	0	1,23	9,2
	%	18,9	64,9	13,5	2,7	0,0	0,0		24,9
6	Frekans	8	23	4	2	0	0	1,28	8,8
	%	21,6	62,2	10,8	5,4	0,0	0,0		23,7
7	Frekans	3	5	12	5	8	4	2,82	3,3
	%	8,1	13,5	32,4	13,5	21,6	10,8		9,0
8	Frekans	3	14	8	10	2	0	2,00	5,4
	%	8,1	37,8	21,6	27,0	5,4	0,0		14,5
9	Frekans	12	4	7	7	6	1	2,72	3,7
	%	32,4	10,8	18,9	18,9	16,2	2,7		9,9
10	Frekans	7	8	4	5	12	1	2,80	3,8
	%	18,9	21,6	10,8	13,5	32,4	2,7		10,2

11	Frekans	5	10	12	8	2	0	2,06	4,7
	%	13,5	27,0	32,4	21,6	5,4	0,0		12,6
12	Frekans	2	8	7	13	6	1	2,57	4,4
	%	5,4	21,6	18,9	35,1	16,2	2,7		11,8
13	Frekans	3	15	12	6	1	0	1,79	6,1
	%	8,1	40,5	32,4	16,2	2,7	0,0		16,5
14	Frekans	13	8	7	3	6	0	2,29	4,4
	%	35,1	21,6	18,9	8,1	16,2	0,0		12,0

Ankete katılan gruplar arasında istatistiksel olarak bir farklılık olup olmadığını bilmek için t-testi uygulanmıştır. Her bir sorunun cevabını içeren her grup için t testi sonuçları Tablo 6’da yer aldığı gibidir. Üçüncü, dokuzuncu ve onbirinci sorulara verilen cevaplar açısından, Özel Kurumlar ve STK arasında istatistiksel olarak önemli bir farklılık bulunduğu saptanmıştır.

Tablo 6: Ankete katılan grupların t-testine göre farkı ($p < 0,05$).

	Kamu-Özel	Kamu-STK	Özel-STK
Soru	t-test	t-test	t-test
1	0,648	0,893	0,536
2	0,923	0,245	0,160
3	0,277	0,401	0,047
4	0,483	0,657	0,820
5	0,450	0,969	0,409
6	0,441	0,230	0,446
7	0,146	0,886	0,141
8	0,535	1,000	0,464
9	0,350	0,304	0,047
10	0,230	0,005	0,161
11	0,080	0,487	0,007
12	0,149	0,651	0,371
13	0,988	0,443	0,242
14	0,130	0,872	0,187

Toplam ondört soruya verilen cevaplara göre ortalama sürdürülebilirlik skoru 29,95 puan ve% 42'ye eşit olarak hesaplanmıştır (Tablo 7). Kamu Kurumlarının ortalama sürdürülebilirlik puanı % 44 ile

30,82 puan, Özel Sektörün ortalama sürdürülebilirlik puanı % 40 ile 27,76, STK ortalama sürdürülebilirlik puanı % 33,52 ve % 48 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 7: Yerel uzmanlar tarafından cevaplanan anket sorularının uzmanların temsil ettiği sektörlere göre ortalama sürdürülebilirlik puanları.

Soru	Ortalama Puan	Bilgisi Yok Ortalama (%)	Ortalama-Kamu	Bilgisi yok (%) -Kamu	Ortalama Özel Sektör	Bilgisi yok (%) -Özel Sektör	Ortalama -STK	Bilgisi yok (%) -STK
1	2,83	35,14	3,00	22,22	2,75	50,00	2,83	25,00
2	2,34	21,62	2,14	22,22	2,13	25,00	3,00	12,50
3	1,67	18,92	1,63	11,11	1,40	25,00	2,29	12,50
4	1,53	18,92	1,63	11,11	1,44	20,00	1,67	25,00
5	1,23	18,92	1,25	11,11	1,2	25,00	1,29	12,50
6	1,28	21,62	1,17	33,33	1,25	20,00	1,43	12,50
7	2,82	8,11	3,50	11,11	2,44	10,00	3,00	0,00
8	2,00	8,11	2,25	11,11	1,89	10,00	2,00	0,00
9	2,72	32,43	2,57	22,22	2,55	45,00	3,14	12,50
10	2,80	18,92	1,86	22,22	3,00	25,00	3,25	0,00
11	2,06	13,51	2,38	11,11	1,69	20,00	2,50	0,00
12	2,57	5,41	2,89	0,00	2,39	10,00	2,63	0,00
13	1,79	8,11	2,00	22,22	1,63	5,00	2,00	0,00
14	2,29	35,14	2,57	22,22	2,00	45,00	2,50	25,00
Toplam Puan	29,95	18,92	30,82	16,67	27,76	23,93	33,52	9,82
Toplam Puan %	42%		44%		40%		48%	

8. DEĞERLENDİRME

Küresel ve yerel ölçekte bazı kurumlar sürdürülebilirliği ölçmek için benzer ölçütleri kullanmaktadır. Örneğin: Avrupa Birliği, Avrupa Turizm Gösterge Sistemi (ETIS) kriterlerini, Yeşil Hedefleri; Kıyı ve Deniz Birliği (EUCC) ve Avrupa Eko ve Tarım Turizmi Merkezi (ECEAT) GreenDestination kriterlerini ve QualityCoast kriterlerini kullanması gibi (ETIS, 2016; GreenDestination, 2017; QualityCoast,

2015). Göstergeler, özenle tasarlanıp uygun şekilde kullanıldığında sürdürülebilirliği teşvik etmek için yararlı olabileceği gibi, sürdürülebilirlik konularıyla daha iyi bağlantı kurulabilmesi için verileri seçmek, işlemek, analiz etmek ve sunmak için de yardımcı olabilir (WTO, 2004: 1-516). Coğrafi ve kültürel çeşitlilik ile farklı kullanıcı gruplarının çeşitli ihtiyaçları dolayısıyla, göstergeler için güçlü bir talep devamlılığı muhtemeldir. Örneğin, yukarıda belirtilen kurumların da faydalandığı benzer ölçütlere göre değerlendirmeler yapılmasına rağmen bu çalışma bulgularına göre kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarından katılımcıların değerlendirmeleri dolayısıyla ulaşılan grup puanları birbirlerine göre farklılık göstermektedir. Dolayısıyla, tamamen yerel eksikliklerin ve sorunların göstergeleriyle desteklenecek olan tüm alanlarda uygulanabilir ortak bir gösterge kümesinin belirlenmesi gerekmektedir. Sürdürülebilirlik göstergelerini geliştirme aşamasında da ortak ve kesin bir yöntem ve anlaşılabilir standartların kullanılması gerekmektedir. Örneğin, bu çalışmada kullanılan QualityCoast yerel uzman değerlendirme göstergelerine göre Bodrum'un sürdürülebilirlik skoru 42 olarak saptanmış olmasına rağmen, QualityCoast'ın kendi değerlendirmesine göre ise Bodrum'un sürdürülebilirlik skoru 28'dir (<http://www.qualitycoast.info/turkey.htm>). Bunun temel nedeni, değerlendirme için kullanılan veri kaynaklarının farklı olmasıdır. QualityCoast programına göre destinasyon değerlendirme sürecinde, genel sürdürülebilirlik skorunun belirlenmesi için kullanılan verilerin %50'sini yerel, bölgesel ve ulusal otoritelerce temin edilen bilgiler oluştururken, değerlendirmede kullanılan diğer veriler: Google Earth, Google Haritalar ve İstatistik veri tabanlarından derlenen bilgiler (% 40) ile ziyaretçi ve uzman anketleri aracılığıyla toplanan verilerden (%10) meydana gelen bilgilerdir. Ancak, QualityCoast tarafından yapılan değerlendirme için kullanılan veri kaynaklarına bakıldığında, Bodrum hakkındaki verilerin eski olması veya bazı göstergeler için gerekli bilgilerin hiç olmaması nedenleriyle yapılan değerlendirmenin gerçek durumu bütün halinde güncel ve geçerli bir şekilde yansıtması konusunun tartışmalı olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, QualityCoast tarafından Bodrum için yapılan değerlendirme sonucunda belirlenen sürdürülebilirlik toplam skoru ile bu çalışmada gerçekleştirilen anket uygulamasında bulunan yerel uzman değerlendirmesi ile sapanan skor karşılaştırıldığında arada yaklaşık% 14'lük bir fark olması dikkat çekicidir. Bu fark, konunun daha ayrıntılı bir şekilde ele alınması için önemli bir işaret olarak görülebilir ve ileriki çalışmalar için aydınlatıcı bir rol üstlenebilir.

QualityCoast programından farklı olarak, Mavi Bayrak, Yeşil Anahtar Programları ve Sahil Turizmi Amaçlarının Sürdürülebilir Gelişimi Üzerine Dünya Ticaret Örgütü Ağı gibi, bir kıyı alanının sürdürülebilirliğini ölçmek ve izlemek için bazı standart göstergeleri

geliştiren girişimler de bulunmaktadır. Bununla birlikte, kıyı alanlarının sürdürülebilirlik performansını izlemek için ortak standartlar hala eksiktir. Kıyı alanları için belirlenen ortak standartlara; ETIS, 43 temel gösterge ve bir ilave gösterge seti; GreenDestination, 23 ana ve 100 alt gösterge; QualityCoast, 20 ana ve çeşitli alt göstergeleri (ETIS, 2016; GreenDestination 2017; QualityCoast, 2015) örnek olarak verilmektedir. Değerlendirmenin bulguları, şu anda, farklı sektörlerden gelen her bir Yerel Uzman için aynı ölçütlerin geliştirilmesinin mümkün olmadığını ortaya koymuştur. Sonuç olarak, Bodrum kıyı bölgesi, kıyı bölgelerinde sürdürülebilirliği destekleyen QualityCoast Yerel Uzman Değerlendirmesi açısından önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermiştir. QualityCoast programı aracılığıyla sürdürülebilir kalkınmanın sosyal, çevresel ve ekolojik farkındalığının güçlendirilmesi kıyı bölgesinin daha sürdürülebilir gelişimine önemli katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Archer, B. and C, Cooper (1998). The Positive and Negative Impacts of Tourism. Global Tourism, Second Edition: The Next Decade. W. F. Theobald, Butterworth-Heinemann.s:405-413.
- Bien, A. (2006). A Simple User's Guide to Certification for Sustainable Tourism and Ecotourism. Center for Ecotourism and Sustainable Development. Washington, D.C.s:1-30.
- Blackman, A. and J. Rivera (2010). The Evidence Base for Environmental and Socioeconomic Impacts of "Sustainable" Certification Resources for the Future. Washington, D.C.s:1-31.
- Cox, L. J., Saucier, M., Cusick, J., Richins, H., McClure, B. (2008). "Achieving Sustainable Tourism in Hawai'i Using a Sustainability Evaluation System." College of Tropical Agriculture and Human Resources, University of Hawai'i at Manoa.s:1-6.
- ETIS, (2016). The European Tourism Indicator System (ETIS) toolkit for sustainable destination management. Luxembourg: Publications Office of the European Union.s:1-36.
- EUCC, C. a. M. U. (2012). QualityCoast Award 2013 Application Manual. EUCC, European Commission.s:1-15.
- Forsyth, T. (1997). "Environmental Responsibility and Business Regulation: The Case of Sustainable Tourism." The Geographic Journal 163(3).s: 270-280.
- Green Destination, (2017). Assessment and Reporting System Version 2.2, user manual of the online platform for destinations.s:1-24.

- Hamele, H. (2004). "Eco!Labels for Tourism in Europe: Moving the Market towards more Sustainable Practices." *Tourism Forum International*.s:1-15.
- Hansen, A. (2007). *The Ecotourism Industry and the Sustainable Tourism Eco-Certification Program (STEP)*. Graduate School of International Relations and Pacific Studies San Diego, CA, University of California, San Diego.s:1-33.
- Matus, S. (2012). *GSTC Destination Training Course: The Global Sustainable Tourism Criteria for Destinations* GSTC Annual Membership Meeting, Washington, D.C.s:1-25.
- WTO, (2004). *Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations: A Guidebook*. World Tourism Organization. Calle Capitán Haya, 42 28020 Madrid, Spain. ISBN 92-844-0726-5. s:1-516.
- WTO (2017). "Who We Are." World Tourism Organization. (<http://www2.unwto.org/content/who-we-are-0> Erişim Tarihi: 01.03.2017